

Nr 322.

Av herr **Stendahl**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin m. m.

Kungl. Maj:ts proposition, nr 232, till innevarande riksdag med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin m. m. innefattar en rad förslag, vilka avse ordnandet av avsättningsförhållandena för inom riket tillverkad sprit. Förslagen grunda sig på ett av särskilda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga den 8 september 1933 avgivet betänkande i ämnet.

Detta betänkande innefattar, jämlikt det åt de sakkunniga givna utdraget, även en undersökning av frågan om kontroll över importen av motorbränsle, varvid särskilt möjligheterna till ökad självförsörjning beträffande flytande motorbränsle skulle beaktas.

I det till förenämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet yttrar statsrådet och chefen för finansdepartementet, att de sakkunnigas utredning syntes ha lämnat en god belysning av de olägenheter och risker, som vore förbundna med brännoljeimportens nuvarande organisation, och därmed även givit anledning till ett allvarligt övervägande av frågan om införande i en eller annan form av ett statligt importmonopol. Emellertid vore vissa fortsatta utredningar behövligen, innan statsmakterna i detta hänseende ginge att fatta avgörande beslut. Departementschefen vore därför icke beredd att för närvarande förorda vidtagande av åtgärder för organisering av brännoljeimporten såsom ett statligt monopol. Sådana åtgärder syntes icke heller åtminstone tillvidare vara nödvändiga för lösningen av nu närmast föreliggande fråga, nämligen avsättningen för inom rikets tillverkad sprit.

Propositionen innehåller icke heller något förslag i avseende på regleringen av brännoljeimporten. Det anförda uttalandet av statsrådet och chefen för finansdepartementet synes likaväl giva vid handen, att departementschefen anser ett fullföljande av den hittills presterade utredningen i detta ämne om också icke direkt påkallat så dock i viss mån motiverat.

Utöver de skäl, som av föredragande departementschefen i detta sammanhang anförts, finnas uppenbarligen andra, vilka med styrka tala för att en fortsatt utredning av frågan om brännoljeimportens organisation bör komma till stånd, oavsett vilket beslut som av riksdagen kan komma att fattas i anledning av den kungl. propositionen. Dessa skäl sammanhänga med den utomordentligt stora betydelse, som brännoljeim-

portens ändamålsenliga anordning numera måste anses äga för landets försvarsberedskap. För ett land som Sverige, som praktiskt taget saknar egna brännoljetillgångar, är det helt enkelt ett livsintresse att genom lämplig reglering av importen på hithörande område säkerhet skapas för en så pass omfattande lagerhållning, att vid en eventuell avspärrning de oundgängligaste behoven för såväl militära som civila ändamål kunna bli tillgodosedda under en ej alltför kort tidrymd. Otvivelaktigt torde man få utgå ifrån att vid inträffande krigiska förvecklingar en allmän stockning i transporten av en militärt så viktig vara som olja kommer att under någon tid göra sig kännbar, under det att sannolikt därefter bör kunna räknas med möjligheter till en något friare tillförsel. Längre än till en för några månaders behov beräknad lagring lär man icke kunna sträcka sig. Men just den garanterade, ständiga förekomsten av ett sådant, låt vara begränsat, beredskapslager av olika slag av brännolja — innefattande jämväl de nödvändiga militära mobiliseringsförråden — måste utgöra ett trygghetsmoment av överskådligt värde.

De här påpekade motiven till åtgärder för reglering av brännoljaimporten framhållas med eftertryck i de yttranden över de sakkunnigas betänkande, vilka avgivits av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, arméförvaltningen, marinförvaltningen och flygstyrelsen och vilka i de delar, som beröra här omhandlade spörsmål, finnas återgivna i propositionen nr 232 sid. 140—145, samt i viss mån även kommerskollegiets å sid. 139 refererade yttrande.

Som av dessa yttranden framgår, anse samtliga de nämnda myndigheterna, att försvarsberedskapskraven skulle kunna nöjaktigt tillgodoses såväl genom ett statligt brännoljajmonopol som genom en på enklare sätt anordnad reglering av importen. Därvid har särskilt pekats på en sådan anordning, att rätten till import av brännolja av olika slag kombineras med skyldighet för vederbörande importör att ständigt hålla vissa kvantiteter olja i lager. Vid ett sådant system kräves, för vinnande av den önskade säkerheten att inom landet alltid ett visst minimilager må finnas att tillgå, inga kapitalinvesteringar från statens sida. Någon särskild organisation av importörerna är ej heller behöflig. Handeln kan lämnas fullt fri. Systemet bör m. a. o. med ett minimum av uppoffringar och intrång i näringsfriheten kunna medge fullt betryggande möjlighet för staten att tillse, att de såsom oundgängliga ansedda reservlagren komma till stånd och vederbörligen underhållas och dessutom även att krav, som ur allmänna och speciellt ur militära synpunkter må kunna göras gällande i avseende på cisternanläggningarnas placering och skyddande mot luftangrepp m. m., bli beaktade. Förutsatt att kraven på lagerhållning och skyddsåtgärder etc. hållas inom rimliga gränser synes fara för prisstegring å oljeprodukter som följd av ett dylikt system knappast vara att räkna med.

Oljefrågans utomordentligt stora militära betydelse har gjort, att i ett

stort antal länder, vilka icke inom sina gränser förfoga över tillräckliga oljetillgångar, mer eller mindre omfattande åtgärder vidtagits för försörjningens säkerställande vid krig och krigsfara.

I *England*, där tillgodoseendet särskilt av marinens ofantligt stora oljebestånd är en fråga av livsviktig betydelse, har saken ordnats på sådant sätt, att staten förskaffat sig övervägande inflytande i ett av de stora världsföretagen på oljehandelsområdet, Anglo-Persian Oil Co. Detta bolags verksamhet bedrivs efter rent privatekonomiska grunder och staten tillser i huvudsak blott att viss lagerhållning för försvarsändamål upprätthålles.

I *Schweiz* existerar sedan år 1932 en tvångssammanslutning, omfattande alla intressenter på bensinmarknaden, »Wirtschaftskorporation des Benzinmarktes». Denna är underkastad vittgående statlig kontroll med hänsyn till prissättning, lagerhållning, kontingentering o. s. v.

I *Italien* har sedan år 1926 funnits ett företag, Azienda Generale Italiana Petroli (AGIP), vari staten jämte vissa offentliga institutioner ägt aktiemajoriteten och vilket på olika vägar arbetat för en oavhängig och tryggad drivmedelsförsörjning. Bland annat driver bolaget en omfattande raffinering- och krackningsverksamhet. Fr. o. m. år 1934 har därjämte bragts i tillämpning ett licenssystem för all import, avsett dels att trygga tillräckliga lagertillgångar, främst för militära behov, dels att frambringe en stor inhemsk raffineringsindustri.

I *Frankrike* existerar sedan år 1926 i princip statsmonopol å all oljeimport. Staten har dock icke själv utövat monopolet utan lämnat licenser till ett antal bolag, varigenom dessa berättigats att importera viss kvantitet årligen. Villkoren med avseende på olika slag av oljor ha därvid anordnats så att uppkomsten av stora inhemska raffineringanläggningar befrämjats. Cirka en femtedel av råoljeförseln härrör från Mossul-fälten i Irak, vilka delvis kontrolleras av Frankrike. Undersökningar ha under sistförflutna år pågått angående inlösning av oljeföretagens rörelse och införande av direkt statsdrift. Dessa planer ha dock tills vidare uppgivits av statsfinansiella skäl.

Spanien är det enda land, där ett faktiskt statsmonopol på oljeområdet tillämpas. Detta sker dock genom förmedling av ett bolag (Compania Arrendataria del Monopolio de Petroleos S. A.), vari staten är delägare. Särskild vikt lägges även här på en omfattande lagerhållning för militära ändamål.

Också i *Japan* ha undersökningar pågått för införande av ett statligt oljeimportmonopol. Tills vidare har man dock stannat vid licenssystemet.

Ett rent licenssystem tillämpas ända sedan år 1924 i *Belgien*. Rörande grunderna för detta lämnas en redogörelse i rikskommissionens för ekonomisk försvarsberedskap yttrande (se prop. nr 232 sid. 143). Det belgiska systemet anser rikskommissionen vara det, som närmast borde tjäna som förebild för Sverige, därest fråga uppstode om statlig reglering av bränn-

oljeimporten härstädes. Kommissionen har ock i sitt yttrande angivit riktlinjer för hur enligt dess uppfattning ett motsvarande svenskt system lämpligen borde utformas.

Under hänvisning till vad ovan anförts och den utformning, som givits den kungl. propositionen, vari behovet av ökad krigsberedskap, i vad det avser tillgång till flytande motorbränsle, icke beaktats, hemställes,

att riksdagen för sin del ville besluta om införande av skyldighet för importör av flytande motorbränsle att ständigt hålla ett minimilager i Sverige av dylikt bränsle motsvarande 30 procent av importörens omsättning under föregående år.

Stockholm den 17 mars 1934.

Sten Stendahl.